

Скоромна Юлія Анатоліївна - молода дослідниця, активна учасниця фольклорного гурту "Джерело" Рівненського державного інституту культури. Співпрацює з лабораторією поліссязнавства вузу, виявляє зацікавлення до традиційних волинських і поліських пісень. Під керівництвом викладача Раїси Цапун вивчає фольклор села Лючча Сарненського району Рівненської області.

Цапун Раїса Володимирівна - керівник фольклорного студентського гурту "Джерело", викладач кафедри фольклору і народного співу Рівненського державного інституту культури. Досліджує гуртовий спів сіл Лючча, Кузьмівка Сарненського та Залав'я Рокитнівського районів Рівненщини, має понад 300 опублікованих нотацій мелодій пісень Волинського Полісся.

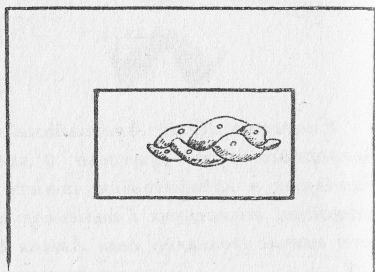
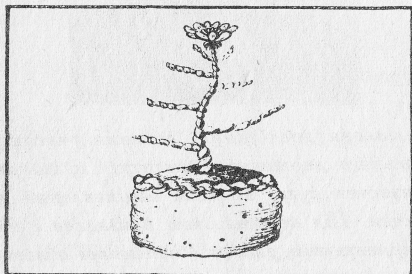
РОЗПЛІТАННЯ ДІВОЧОЇ КОСИ

(запис і нотація Юлії Скоромної та Раїси Цапун)

Не перебільшимо, коли скажемо, що нині вже рідко можна зустріти прекрасний і поетичний фрагмент весілля - розплітання коси та прощання з дівочтвом. А жаль! Це вельми змістовний і зворушливий момент весільного обряду дивовижної краси і емоційної насиченості пісень. Через них відбувається діалог дівчини-доньки з рідною матусею й родиною. Звучать журливі роздуми про те, як житиме родина без неї ("дочки-голубки"). Перед нами, отже, не сценарій, написаний режисером, а мудра диференційована імпровізація із співпереживанням родини, громади і друзів, адже йдеться про утворення сім'ї.

Наша невеличка реставрація і відтворення розплітання весільної

дівочої коси переконає: можна ще вибирати перлини народної пісенної поезії, бо живуть ще на Волинському Поліссі люди, пам'ять яких береже нетлінні і давні пам'ятки самобутнього гуртового співу, які є унікальністю поліського мелосу. Зайвий раз переконаємося у цьому, коли познайомимося із звичаєвою та обрядовою культурою села Люхча Сарненського району. Звичайно, це лише невеличкий епізод поліської весільної драми, а звучить у них досвід століть. То ж вслухаймося у звучання і його зміст!

У хаті сидять музики та грають веселі. Входять до хати дружки, ставлять перед столом ослін, застеляють його кожухом і садовлять на нього молоду.

Дружка:

- Просимо батьків благословити на все добре, благословити цьому дитяті косу розплітати.

Батьки:

- Бог благословить і в перший, і в другий, і в третій раз.

№1

Мовільно
Одна

Гурт

1. Сте-лі-те ку-дри, бо я їду ох-гос-ло-ві-те, а слі-ду

2. Я те-бі, до-щ, бла-сло-влю

бла-го-сло-ва, да нії ба-тьо-ку, нії ко-су роз-плі-тати.

Стеліте кудри, бо я йду, благословіте, я сяду.
Благослови, да мій батеньку, мні косу розплітатъ.

Я тобі, доню, благословлю, в господа Бога попрошу,
із долею і щасливою з доброю годиною.

Брат розпочинає розплітати косу. Гурт дружок продовжує співати:

№2

Одні Гурт

1. Да не брат ко-су тре-пле чу-жа-н чу-жа-ни-ца,
з чу-жої сто-рі-ноньки/-ки і з до-брв-ї го-ди-ноньки [ки]

2. Да не брат кі-соньки/-ки і по-тре-пав
а де ж ти-ї кос-нич-ки і по-де-вав,
чи на ти-хий Ду-наї і по-спус-кав.

3. Чи на ти-хий Ду-наї і по-спус-кав.

4. Чи на ти-хий Ду-наї і по-спус-кав.

Да ни брат косу трепле, чужая чужаница,
з чужої сторіноньки, з доброї годиноньки.

Да ни брат кісоньки потрепав, а де ж тії коснички і
подевав.

А де ж тії коснички подевав,
чи на тихий Дунаї попускав.

Чи на тихий Дунаї попускав,
Чи менший сестрі поддавав.

До брата приєднуються сестра, мати, дружки і допомагають йому.
Дружки продовжують виспівувати:

№3

Одні
Кос-нич-ки мо-ї уп-літ-ки мо-ї
Гурт
де мні вас по-ві-ша-ти й по-ві-ма-де б я
в виш-нев-ім са-ду по виш-нях по че-реш-нях.

*Коснички мої, уплітки мої, де мні вас повішати,
і повішала б я в вишневім саду по вишнях, по черешнях.*

*Батенько й піде, матьонка піде, мене спомінатиме,
висят коснички, нашої дочки, по вишнях, по черешнях.*

Мати бере чарку горілки, наливаючи її в тарілку, і змочує коси на
голові дочки. Потім
гребінцем розчісує її. В цей час дівчата співають пісні (№4, 5, 6,
7,8).

№4

Помірно
Одні
Гурт
Ой дай ма-ти мас-ла я тво-ї ко-ро-ви па-сла
од ро-си до ро-си по-ма-за-ти мо-ло-дій ко [си]

*Ой дай, мати, масла я твої корови пасла,
од роси до роси помазати молодій коси.*

№5

Стримано
Одна Гурт

Роз-тре-па-лі мо-ї кі-сонь/и/-ки
роз-тре-па-лі мо-ї кі-сонь/и/-ки
роз-лі-лі-са мо-ї слі-зюнь/ки/

*Розтріпалі мої кісоньки ї, 2р.
розліліса мої слізюньки.*

*Розтріпалі ї по всьому її плечку, 2р.
поліліса по всьому лічку.*

Підходить молодий і чеше косу.

№6

Помірно
Одна Гурт

1. Да у-нав гре-бе-нец під сто-лоц
да по-дай Ва-силь-ко ї гре-бе-нец.
2. Да по-дай Ва-силь-ко ї гре-бе-нец
рос-че-са-ти ру-су ко-су ї під ві-мед.

Да упав гребенец під столец, да подай, Василько, її гребенец.

Да подай, Василько, гребенец, розчесати русу косу її під вінець.

Розплівши косу, дружки одягають на голову молодій вінок.

При цьому співають:

№7

Повільно
Одна

Ой а де ти Ма-рій-ко хо-ди-ла
чим ти сво-ю го-ло-вонь-ку ї бе-лі-ла.

Ой, а де ти, Марійко, ходила,
чим ти свою головоньку її беліла.

А я ходила в вишнів сад,
да й на мою головоньку її цвіт упав.

Ой, що його вітричок(и) ни звіє,
Ой, що його дощичок ни зміє.

Ой, що його дощичок(и) ни зміє,
да рідная матьонка їни взнає.

Після розплетення коси молода кланяється батькові та матері, цілуєчи їм руки. Потім укланяється усім, хто є в хаті.

№8

Музична партитура з двох систем. Верхня система містить нотний запис з підписом "Свир" та "Гурт". Нижня система містить ліричний текст українською мовою: "Кла- ний-са, Ма- рій-ко, бать-ку і ма- тьон-ці і всьо-му ро- донь-ку що б дав Біг до- лень [ку]".

*Кланяйся, Марійко, батьку йї матьонці
і всьому родоньку, що б дав Біг доленьку.*

Культура поліського весільного обряду конденсує чимало оригінального - в слові, мелодії, танці, але невмолимо стирає у пам'яті найбільш емоційне, змістовне. Тим-то бережно зафіксувати, успадкувати та всебічно популяризувати його, що може бути почеснішим для дослідника.

Представлені записи зафіксовані від фольклорного ансамблю "Троян" Сарненського району, що на Рівненщині.

